

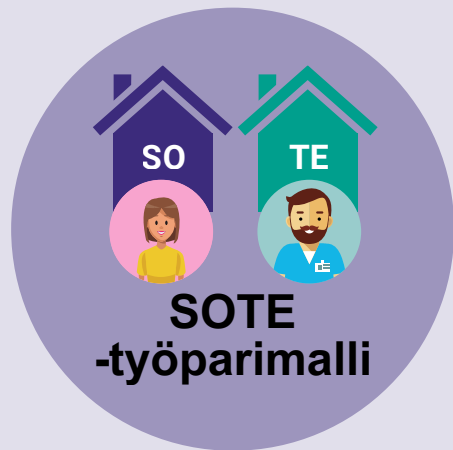
Sosiaalihuollon päihde- ja riippuvuustyön erityiset palvelut

Palvelutarpeen arvioinnin tausta ja toteutus

Materiaalin sisältö:

TAUSTA

- Päihde- ja riippuvuustyön erityisten palveluiden **palvelutehtävän kuvaus** lainsäädännön ja Varhan näkökulmasta
- **Tunnusmerkit** päihde- ja riippuvuustyön erityisten palveluiden PTA:n aloittamiseen
- **Muutosvaihetietoinen työskentely**
- PTA-prosessin **toteuttaminen SOTE-työparimallin** mukaisesti
- yli 65-vuotiaiden huomioiminen
- Päihdepalveluiden päiväkeskuspalvelun huomioiminen

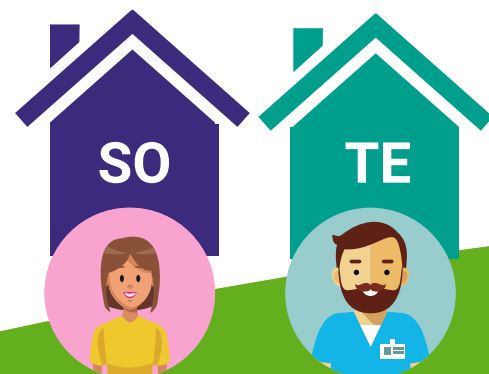
TOTEUTUS

- Päihde- ja riippuvuustyön erityisten palveluiden palvelutarpeenarviointi **lomakkeelle kerättävät arviointitiedot SOTE-työparityöskentelynä**
- **SOTE-työparin** tehtävät

Lisämateriaaliin pääset nuolen osoittamaa tekstiä klikkaamalla

PTA toteutetaan
SOTE-
työparityöskentelynä

Sosiaalihuollon päihde- ja riippuvuustyön erityiset palvelut - Sosiaalihuoltolaki

Sosiaalihuolto sisältää seitsemän palvelutehtävää:

- **Yleispalveluilla** tarkoitetaan palvelutehtävien kokonaisuutta, jossa painopiste on sosiaalisten ongelmien ehkäisemisessä ja varhaisen tuen tarjoamisessa. Yleispalvelut ovat aina ensisijaisia.
 - **Lapsiperheiden, työikäisten ja iäkkäiden palvelut** ovat yleispalveluja, joissa painopiste on matalan kynnyksen ehkäisevässä työssä.
- **Erityispalveluilla** tarkoitetaan palvelutehtävien kokonaisuutta, jossa **painopiste on sosiaalisten ongelmien vähentämisessä ja poistamisessa**. Ne tarjoavat **kohdennettua ja intensiivistä tukea** asiakkaalle silloin, **kun yleispalveluissa annettavat sosiaalipalvelut eivät ole riittäviä**.
 - Vammaispalvelut, **päihde- ja riippuvuustyön erityiset palvelut**, lastensuojelu ja perheoikeudelliset palvelut ovat tietyille asiakasryhmille suunnattuja erityispalveluja.

Päihde- ja riippuvuustyön erityiset palvelut

Päihteiden ongelmakäytöstä tai muusta riippuvuuskäyttäytymisestä johtuvaan tuen tarpeeseen kohdennettuja palveluja

- Ohjataan asiakkaita, joille **alkoholin tai muiden päihteiden käyttö on aiheuttanut ongelmia**, tai **joiden päihteidenkäytöstä aiheutuvia haittoja on syytä selvittää**.
- Voidaan hoitaa myös **toiminnallisia riippuvuuksia**, kuten peliriippuvuutta.
- Asiakas voi päihde- ja riippuvuustyön erityispalveluissa asioidessaan saada samaan aikaan sosiaalihuollon **yleispalveluja muihin tuen tarpeisiinsa**.
- Asiakkaalle voidaan laatia palvelutarpeen arvio, jolloin **tuen tarpeiden selvittämisessä huomioidaan erityispalvelujen tarve yksityiskohtaisemmalla tasolla**.
- Päihde- ja riippuvuustyön erityisiä palveluja **tulee sovittaa yhteen päihde- ja riippuvuushoidon kanssa** Shl 2 a §:n mukaisesti.
- Suhteessa sosiaalihuollon yleisiin palveluihin, kohdennetut palvelut edellyttävät työtä tekevältä **sosiaalihuollon henkilöstöltä** yleisiä palveluja **syvempää osaamista ja ymmärrystä aihepiiristä**.

Päihde- ja riippuvuustyön erityisten palveluiden sosiaalipalvelut on järjestettävä tuen tarpeen mukaan avo- tai laitospuotoisena:

- **sosiaalityö**
- **sosiaaliohjaus**
- **sosiaalinen kuntoutus**
- **asumispalvelut (tilapäinen asuminen, tuettu-, yhteisöllinen- ja ympärivuorokautinen asuminen)**

Sosiaalihuollon päihde- ja riippuvuustyön erityiset palvelut - VARHA

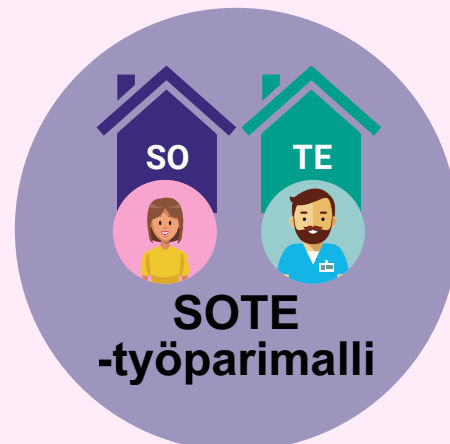
Varhan palvelukohtaiset palvelukuvaukset ja myöntämisperusteet määrittävät päihde- ja riippuvuustyön erityisten palveluiden sosiaalihuollon palveluita ja niiden myöntämistä.

Pelkkä päihteidenkäyttö tai riippuvuus ei vielä johda erityispalvelujen asiakkuuteen, vaan asiakkaan päihteidenkäytön/riippuvuuden tulee olla luonteeltaan vakavia, elämänhallinnan haittoja aiheuttavaa, pitkäaikaista ja/tai toistuvaa.

Palvelukuvauksista poimittua:

- Keskeistä on **arvioida asiakkaan muutosvaihe ja kohdentaa työskentely ja palvelut muutosvaihetta tukeviksi.**
- **korostuvat erityisen haavoittuvissa asemassa olevien asiakasryhmien**, kuten lastensuojelun tai jälkihuollon palveluiden piirissä olevien, rikostaustaisten, asunnottomien, väkivaltaa kokeneiden tai tehneiden, hyväksikäytön uhriksi joutuneiden ja mielenterveysongelmista kärsivien asiakkaiden erityiset tuen tarpeet ja niihin vastaaminen **psykososiaalisen tuen ja palveluiden** keinoin sekä **monialaisella yhteistyöllä.**
- korostuu **velvoite sovittaa palvelut yhteen päihde- ja riippuvuushoidon kanssa** sosiaalihuoltolain 2 a § mukaisesti. Näin korostuu monialainen hyvinvointialueen **SOTE-työparimallin** mukainen työskentely.

Myöntämisperusteista poimittua:

- Asiakkaalle eivät riitä yleiset sosiaalipalvelut.
- Asiakkaalla on todettu päihde- ja riippuvuustyön erityisten palveluiden palvelutarvearviossa palvelun tarve.
- Palvelutarvearvio on tehty pääsääntöisesti monialaisesti sosiaalihuoltolain 2 § mukaisesti terveydenhuollon päihdehoidon kanssa.
- Asiakkaan toimintakyky ja kuntoutustarve on selvitetty kokonaisvaltaisesti.
- Asiakkaan tilanne on syntynyt pitkäkestoisten haasteiden vuoksi.
- Asiakkaan muutosvaihe on tunnistettu.
- Asiakkaan palvelut on tarvittaessa yhteen sovitettu sosiaalihuoltolain 2 § mukaisesti päihdehoidon kanssa.

Kaikkia päihde- ja riippuvuustyön erityisten palvelujen asumispalveluja koskevat yleiset ja yhteiset myöntämisperusteet:

- Asiakkaan palvelutarpeeseen ei pystytä vastaamaan muun sosiaalihuoltolain mukaisen palvelun tai palveluiden yhdistelmän avulla.
- Asiakkaan asumispalvelun tarve johtuu ajankohtaisesta päihteiden ongelmakäytön tai riippuvuuskäyttäytymisen aiheuttamasta pitkäkestoisesta toimintakyvyn alenemisesta.
- Asunnottomuus ja/tai pelkkä päihteiden käyttö ilman pitkäaikaista toimintakyvyn alenemaa ja siitä johtuvaa asumisen tuen tarvetta ei täytä asumispalvelujen myöntämisperusteita.
- Asiakkaan asumispalvelun tarve ei johdu hoivasta, somaattisesta sairaudesta, fyysisen toimintakyvyn rajoitteesta eikä ikääntymisestä johtuvista syistä (esim. muistisairaus).

Palveluita myönnettäessä noudatetaan aina palvelukohtaisia myöntämiskriteerejä!

Tunnusmerkit

Päihde- ja riippuvuustyön erityisten palveluiden palvelutarpeen arvioinnin aloittamiseen

Päihde- ja riippuvuuskäyttäytymisestä johtuvat vakavat elämänhallintaan liittyvät haasteet:

Asumiseen liittyvät haasteet:

asumisen- ja asumistaitojen haasteet, asumisen vaarantuminen, häätötilanteet, puutteelliset asuinolosuhteet, asunnottomuus, hamstraus

Talouteen liittyvät haasteet:

taloudellisten asioiden hoitamattomuus, hallitsematon rahankäyttö, velkaongelma, edunvalvontaprosessit, etuuksien hakemisen haasteet, pitkittyneet tai toistuvat työttömyys-/sairaslomajaksot

Alakulttuuriin liittyvät haasteet:

käytöshäiriöt, turvattomuus, hyväksikäyttö, väkivalta, tapaturmat, rikokset, rikosseuraamukset, ihmiskauppa, prostituutio

Terveysteen liittyvät haasteet:

asiakkaan kokemus terveydestä heikko, lääkityksen laiminlyönti, puuttuva diagnostiikka (kehitysvamma, nepsy), "päihdepohjaiset" diagnoosit, seksuaaliterveys, traumatausta, itsetuhoisuus, puutteellinen hygienia

Ihmissuhteisiin liittyvät haasteet:

sosiaalinen verkosto puuttuu, eristäytyminen, läheisten huoli, alaikäiset lapset tai muut huollettavat, oma ls tausta tai lapset sijoitettuna

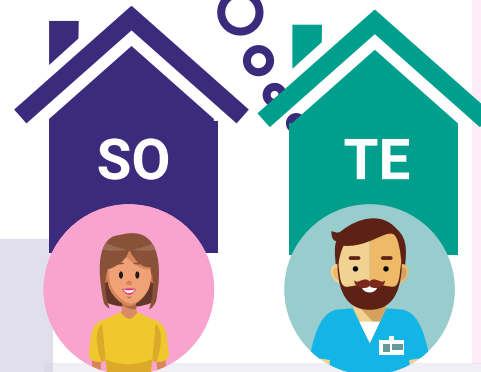
Palvelu- tai hoitokontaktit:

Aikaisempi sos.huollon päihde-asiakkuus, riippuvuuspsykiatrian tai päihde- riippuvuushoidon kontakti, asiointi päiväkeskuksessa, terveysneuvonnassa, selviämisasemalla tai katkaisuhoidossa

Kun **asiakkaalle eivät riitä** yleisenä palveluna sosiaalihuollon työikäisten palvelut

Päihde- ja riippuvuustyön erityisiä palveluja tulee **sovittaa yhteen** päihde- ja riippuvuushoidon kanssa

Sosiaalihuollon erityispalvelut:

- painopiste on sosiaalisten ongelmien vähentämisessä ja poistamisessa. Tarjoavat kohdennettua ja intensiivistä tukea silloin, kun yleispalveluissa annettavat sosiaalipalvelut eivät ole riittäviä. Ovat tietyille asiakasryhmille suunnattuja erityispalveluja.

Päihde- ja riippuvuustyön erityiset palvelut:

- päihteiden ongelmakäytöstä tai muusta riippuvuuskäyttäytymisestä johtuvaan tuen tarpeeseen kohdennettuja palveluja.

"SOTE-työparityöskentely alkaa jo tässä vaiheessa, jolloin asiakas saa avun nopeammin, eikä tilanteet pitkity tai eskaloitu"

"Palvelutarpeen arvioinnissa huomioidaan erityispalveluiden tarve yksityiskohtaisemmalla tasolla"

"Asiakkaan kokonaistilanne selvitetään yhdessä, näin asiakkaan ei tarvitse kertoa asioita moneen kertaan - Vältetään turhaa ajankäyttöä ja päällekkäistä työtä"

Päihde- ja riippuvuuskäyttäytymisen tunnusmerkit:

Runsas alkoholin tai muiden päihteiden käyttö

Toiminnalliset riippuvuudet

Päihteiden ongelmakäyttö: toistuva tai liiallinen päihteiden käyttö, joka aiheuttaa haittoja fyysiselle tai psyykkiselle terveydelle, ihmissuhteille tai elämänhallinnalle

Päihdehäiriö: alkoholismi/huumeriippuvuus/lääkeriippuvuus

Käyttäytymismalleja, jotka aiheuttavat pakonomaista tarvetta ja johtavat merkittävään haittaan henkilön elämässä esim. peli-, netti-, ostoriippuvuudet, addiktoitunut seksikäyttäytyminen

varha
Egentliga Finlands
välfärdsområde

Suomen
kestävän kasvun
ohjelma

Euroopan unionin
rahoittama
NextGenerationEU

Muutosvaihetietoinen työskentely asiakkaan kanssa

Retkahdus

Esipohdinta

- Kiinnostuksen herättely, houkuttelu, avun tarjoaminen, tutustuminen
- Sitouttaminen palveluntarjoajaan ei vielä hoitoon / palveluun**
- Joustava ja matalakynnys
- Positiivinen palaute, kannustus, kiittäminen
- Haittojen vähentäminen ja välttäminen
- Huolenpito
- Tarpeita voivat olla: läheisten tukeminen, seuranta, arviointi, kriisiapu, sosiaali- ja terveysneuvonta, konkreettinen tuki kuten tuki etuuksien hakemiseen, taloudellinen tuki, ruoka, vaatetus, asunnon järjestäminen.
- Tarkastellaan toimintakyvyn ja elämänlaadun kehittymistä

Pohdinta

- Tavoitellaan hoitoon / palveluihin kiinnittymistä**
- Asiakkaan oman motivaation rakentaminen
- Asiakkaan pystyvyyden tunteen rakentaminen- usko tulevaisuuteen ja omiin voimavaroihin
- Hyötyjen ja haittojen tarkasteleminen
- Motivoiva haastattelu, psykoedukaatio, jalkautuminen
- Hitaasti kiirehtien – maltilla odottaen**

Vastustus on merkki väärin valitusta lähestymistavasta eikä asiakkaasta!

Valmistautuminen

- Hoitoon / palveluihin on kiinnitytty**
- Jatketaan asiakkaan sisäisen muutosmotivaation rakentamista
- Motivaatio rakentuu käsittelemällä ambivalenssia muutoksen suhteen (ristiriita ongelmallisen käyttäytymisen ja tulevaisuuden toiveiden ja tavoitteiden sekä arvojen välille)
- Jatketaan asiakkaan pystyvyyden tunteen rakentamista
- Neutraalin tiedon ja neuvojen sekä vaihtoehtojen tarjoaminen.
- Sopivien keinojen löytäminen
- Työskentely on aktiivista toimintaa mutta vielä ei tarjota varsinaisia muutosinterventioita**
- Pienten muutosten huomioiminen
- Motivoiva haastattelu

Toiminta

- Aktiiviset hoito- ja palvelutoimenpiteet**
- Asiakas on itse omista lähtökohdistaan motivoitunut vähentämään/ lopettamaan päihteiden käyttöönsä
- Luopuminen aktiivisesta päihteiden käytöstä; kemiallinen, toiminnallinen tai sosiaalinen vieroittautuminen.
- Retkahduksen ehkäisy, tunnistaminen, ongelmanratkaisutaidot, tunnetyöskentely, toipumistyöskentely, oma hyvinvointi
- Sosiaalinen kuntoutus, joka tähtää sosiaalisen toimintakyvyn parantamiseen ja käyttäytymisen muutosta tukevien arvojen, taitojen ja arjen sisältöjen ja rytmin etsimiseen.
- Oppimista, harjoittelua
- Mahdollisten retkahduksien työstäminen

Ylläpito

- Ylläpito = **”Päihdeettömyys ja henkilökohtainen päätös saavuttaa tai ylläpitää päihdeettömään elämäntapaan kuuluva käyttäytyminen, asenteet ja arvot.”**
- Päihdeettömyyttä on kestänyt noin puoli vuotta
- Lisätään tietoisuutta päihdeongelman uusiutumisesta ja vahvistetaan retkahduksen ehkäisyä
- Painopisteenä vahvistaa elämänhallintaa ja aktiivisuutta elämänalueilla: työ, opiskelu, sosiaaliset suhteet, harrastukset
- Vertaistukena toimiminen voi olla voimavara oman toipumisen kannalta
- Uuden elämän harjoittelu ja vakiinnuttaminen.
- **Päihdepalveluiden suunnitelmallinen ja hallittu lopettaminen**

- Toipumisen eri vaiheissa voi tapahtua lipsahduksia tai retkahduksia**
- Retkahduksia on erilaisia ja ne mahdollistavat virheistä oppimisen ja suunnitelman sekä toiminnan korjaamisen
- Uudelleen käyttö toipumisen alkuvaiheessa- käyttö on yrityksen ja erehdyksen kautta opettelua irti aineista
- Uudelleen käyttö myöhemmissä toipumisvaiheissa: yrityksen ja erehdyksen kautta opettelua ylläpitää päihdeettömyyttä
- Vaikka retkahtaminen ei ole kannatettavaa, se ei ole myöskään tuomittavaa
- Oleellista on:**
- Opetella tunnistamaan retkahdusriskit ajoissa
- Välttää arvostelua ja asiakkaan oman arvostuksen lisääminen
- Rohkaista välittömään asian käsittelyyn heti retkahduksen satuttua
- Arvioida retkahduksen luonne (lipsahdus, putki, retkahdus, taantumisen)
- Tunnistaa mitä tapahtuma opettaa toipumisesta (harha-askeleet)
- Tukea asiakasta toipumisessa eteenpäin (seuraava askel)

”Minulla oli epäilyksiä ja virheellisiä uskomuksia paljon”

”Ensin luottamus syntyy yhteen työntekijään, sitten toiseen”

”Työntekijöiden asenteella on paljon väliä: Tässä vaiheessa tulisi kehua kuten pientä lasta onnistumisista, nähdä ne pienetkin yritykset eikä arvostella.”

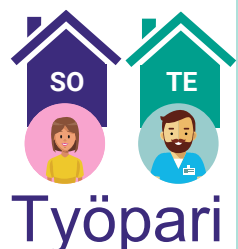
”Työntekijöiden asenteella on paljon väliä: Tässä vaiheessa tulisi kehua kuten pientä lasta onnistumisista, nähdä ne pienetkin yritykset eikä arvostella.”

”Oma hoito- ja palveluverkosto laajeni. Sain tukea keskustelukäynneiltä ja arjen asioiden hoitamisessa, myös läheiset tuki. Voimaannuin ja vahvistuin.”

”Pystyin itse hoitamaan jo paljon asioita. Työntekijät antoivat suunnan ja hoidin sen jälkeen itse.”

”Oli turvallista kun minulla oli lupa olla yhteydessä tuttuihin työntekijöihin.”

”Itselleni luottamus syntyi siitä kun työskentelyssä ei ollut sanktioita joiden rikkominen olisi luonut uhkaa työskentelyn loppumisesta. Työskentely oli pysyvää ja loi turvaa. Turva kannatteli eteenpäin. Näin ei ollut pelkoa hylkäämisestä.”

Työpari

Asiakas

Muutosvaihetietoisen työskentelyn huomioiminen PTA-työskentelyssä

- Päihde- ja riippuvuustyön erityisten palveluiden PTA:ssa korostuvat esipohdinta ja pohdinta -vaiheet
- So ja Te palveluita yhdistävä ajatusmalli – tukee yhteistä arviointia
- Muistetaan olla kiirehtimättä
- Huomioitava asiakkaan osallistaminen, asiakastahtisuus

Työntekijän tehtävänä on valita oikeat interventiot ja lähestymistapa asiakkaan muutosvaiheen mukaan.

Muutosvaihe tulee kirjata asiakas- ja potilastietojärjestelmään kunkin muutoksen suhteen erikseen!

Väärin ajoitetut interventiot tai lähestymistapa eivät ole pelkästään tehottomia (ja aiheuttavat hukkaa palvelujärjestelmässä), vaan ne voivat myös aiheuttaa haittaa!

Esipohdinta

Huomioitava:

- Luottamussuhteen rakentaminen ja viimesijaisen huolenpidon turvaaminen: Ruoka, puhtaus, vaatteet, lääkkeet, akuutit terveydentilaan vaikuttavat asiat, asuminen, toimeentulo/etuudet
- Haittoja vähentävä työote: asiakkaan arvostus, ei arvottamista

Pohdinta

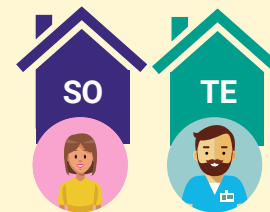
Huomioitava:

- Motivoivan haastattelun hyödyntäminen
- Psykoedukaatio ja tiedon jakaminen
- Viranomaispelon purkaminen

Valmistautuminen

Huomioitava:

- Tarvittavien so+te palveluiden kartoitus yhdessä asiakkaan kanssa
- Tähän ajoittuu usein Salt 2- tai soihut-suunnitelmallinen työ siirtoneuvottelu

Toiminta

Huomioitava:

- Verkostoyhteistyö

Ylläpito

Huomioitava:

- Tärkeä vaihe, jota ei tule vähätellä
- Asiakkaan tarpeiden mukaiset palvelut huomioitava – mitä tukea kaipaavat?

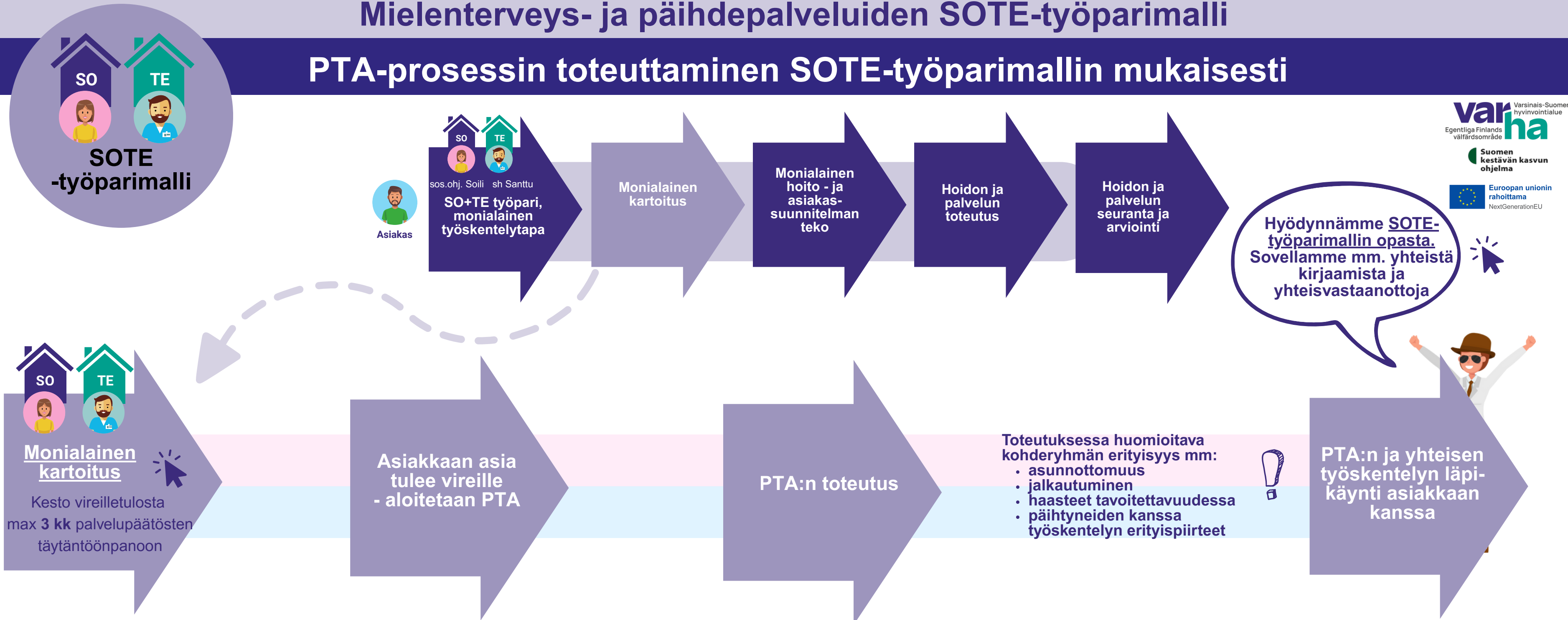
Retkahdus

Huomioitava:

- Asiakkaan helppo/ nopea/ joustava palveluihin pääsy tarvittaessa

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden SOTE-työparimalli

PTA-prosessin toteuttaminen SOTE-työparimallin mukaisesti

• **Kerro asiakkaalle**, että päihde- ja riippuvuustyön erityisten palveluiden pta toteutetaan yhteistyössä terveydenhuollon miepä- palveluiden kanssa. **Lainsäädäntö velvoittaa yhteensovittamaan asiakkaan so+te miepä palvelut**, tällöin myös arviointi tehdään yhteistyössä. Asiakkaan etu on, että tilanne kartoitetaan yhdellä kertaa ja hyödynnetään jo olemassa olevia tietoja.

• **Pyydä asiakkaan suostumus yhteistyöhön** (suullinen ja/ tai kirjallinen)

• Jos asiakas ei anna suostumusta: on hyvä kertoa, että **sosiaali- ja terveyspalveluilla on tietojen saantioikeus niihin olennaisiin tietoihin, jotka viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän vuoksi ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaali- ja terveyspalveluiden tarpeen selvittämiseksi**, myös ilman asiakkaan suostumusta - tee tällöin asiakirjapyyntö asiakastietolain 53 § perusteella.

• **So on yhteydessä te työntekijään:**

- Asiakkaalla on te hoitokontakti- oma sh mukaan pta-prosessiin
- Asiakkaalla ei ole te hoitokontaktia- soihdun sh mukaan pta-prosessiin

• So ja te **yhteinen suunnitelma ja työnjako** pta-prosessin toteuttamiseen

• So ja te yhteinen pta-(+hta, ensijäsennys ym.) **prosessin toteuttaminen**

Asiakkuuden/ hoidon siirtäminen so ja/ tai te miepään

Huomioitavaa yli 65-vuotiaiden arvioinnissa

THL : Miten puhua ikääntyneen kanssa päihteiden käytöstä, tupakka- tai nikotiinituotteista ja rahapelaamisesta

- läkkäiden päihdeongelmat ovat lisääntyneet ja asenteet huumeita kohtaan muuttuvat.
- Ikääntyneiden tavallisimmat päihdeongelmat liittyvät **alkoholin, uni- tai rauhoittavien lääkkeiden ja kipulääkkeiden käyttöön**-huomioi seka- ja väärinkäyttö
- Ikääntyneiden päihdehäiriöt ovat yhteydessä **monilääkitykseen**, pitkäaikaissairauksiin ja ikääntymisen tuomiin muutoksiin
- Todennäköistä on, että ikääntyneiden sosiaaliseen mediaan ja internetin käyttöön sekä pelaamiseen liittyvät riippuvuusongelmat lisääntyvät uuden teknologian tullessa tutummaksi.
- Suomalaisista 65-74-vuotiaista 9 %:lla on todettu riskitason pelaamista ja 2 %:lla rahapeliongelma

Yli 65-vuotiaiden kohdalla oleellista on arvioida asiakkaan kokonaistilanne ja huomioida ikääntymisestä johtuvat erityispiirteet.

Hyvä muistaa pyytää **lääkärin kannanotto** esim. asumispalveluiden tarpeeseen jos asiakas ei itse kykene ottamaan kantaa

Tavanomaisimpiin ikääntyneiden päihdepulmiin usein voidaan vaikuttaa tehostamalla jo olemassa olevia palveluita esim. valvotulla lääkkeenotolla.

SO

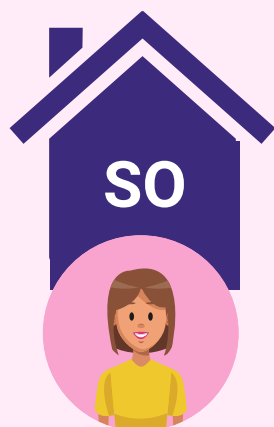
TE

Liiallisesta päihteiden käytöstä voivat kertoa kielteiset muutokset. Ne kertovat avun ja tuen lisääntyneestä tarpeesta. Niitä voivat ovat:

- itsestä ja ympäristöstä huolehtimisen heikkeneminen
- ruokailujen unohtaminen ja ravinnon yksipuolistuminen
- lääkityksen laiminlyönti tai itsenäinen muuttaminen päihteiden käytön mukaan
- tahaton tai tahallinen päihteiden sekakäyttö
- tasapaino- ja koordinaatiovaikeuksien lisääntyminen
- ärtyisyys, levottomuus ja unettomuus
- keskittymisvaikeudet ja lähimuistin äkillinen heikkeneminen
- vetäytyminen ja yksinäisyyden kokemus
- kiputuntemukset (etenkin kipukokemuksen voimistuminen)
- tarkoituksettomuuden tunne ja toivottomuus
- anhedonia eli kyvyttömyys kokea mielihyvää.

PTA prosessissa huomioitava SHL 24b päiväkeskus päihdetyön erityisenä palveluna

Päiväkeskuksella tarkoitetaan ensisijaisesti päihteitä ongelmallisesti käyttäville henkilöille suunnattua, perustarpeiden turvaamiseksi ja haittojen vähentämiseksi järjestettävää sosiaalipalvelua.

- Palvelun tulee mahdollistaa päiväaikainen suojatiloissa, jossa henkilöllä on mahdollisuus ruokailla, peseytyä ja levätä.

- Palvelua tulee järjestää myös päihtyneille ja siinä on oikeus asioida nimettömänä

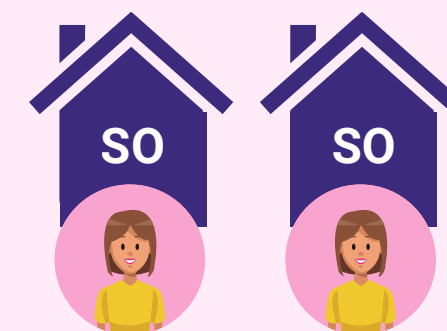
- Palvelun tulee tarjota **sosiaaliohjausta**. Sosiaaliohjaajan tulee olla virkasuhteessa.

- Palvelun tarkoituksena on **tukea muuta palvelujärjestelmää** ja **aktiivisesti tunnistaa, ohjata ja saattaa tuen tarpeessa olevia henkilöitä pysyvämpien ja tarpeisiin paremmin vastaavien palvelujen ja mahdollisesti tarvittavan hoidon piiriin.**

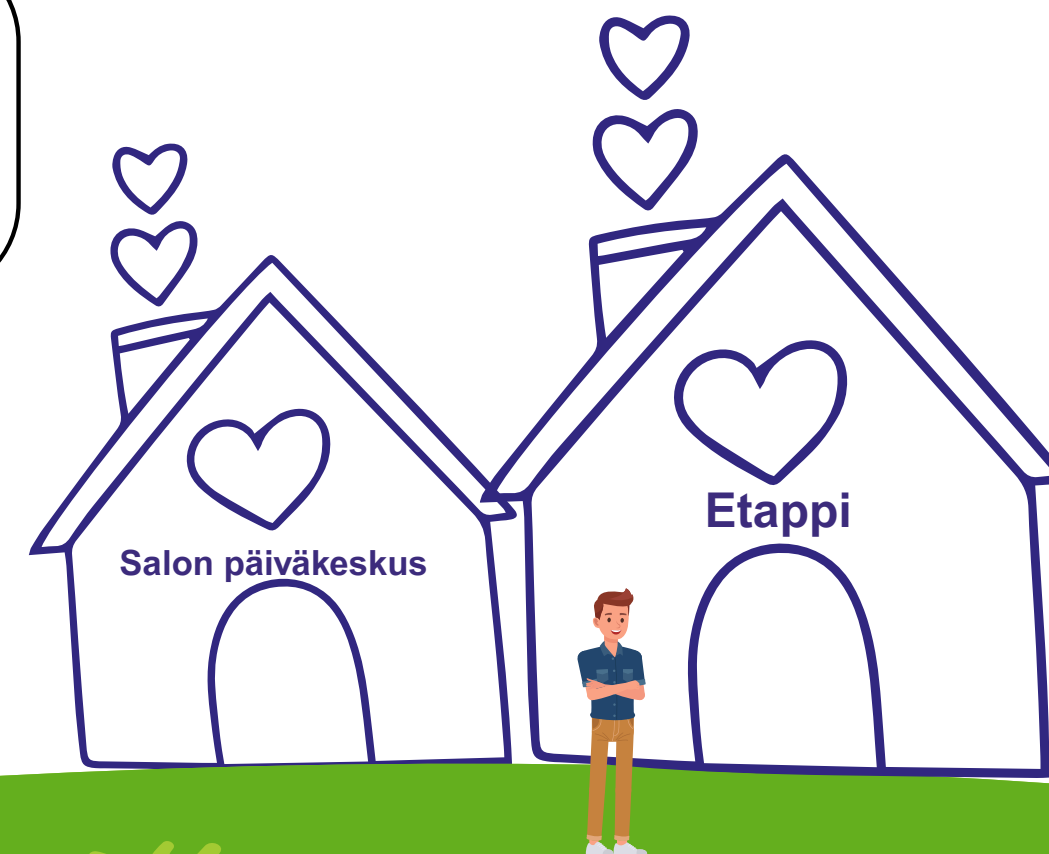
- Mikäli henkilön sosiaalihuollon tuen tarve olisi ilmeinen eikä palvelutarpeen arvioinnille olisi estettä, olisi se tehtävä sosiaalihuoltolain 4 luvussa säädetyin tavoin. Lisäksi olisi huolehdittava, että henkilön kiireellisen avun tarve arvioitaisiin välittömästi.

Pta tulee voida aloittaa myös päiväkeskuksen sosiaaliohjaajan toimesta.

Pta:n toteutus yhteistyössä/ työparina.

Jalkautuminen päiväkeskuksiin on oleellinen osa työtehtävien hoitamista

Asiakkaan suostumus tietojen vaihtoon

Milloin suostumusta tarvitaan?

- Lainsäädännössä mainittuja poikkeuksia lukuunottamatta, **asiakasyhteistyössä asiakkaan tietoja saa käsitellä ja vaihtaa vain asiakkaan suostumuksella**
- **Suostumus** voi olla myös **suullinen**, mutta **kirjallinen on suositeltavaa**
- **Asiakas voi antaa** suostumuksen esimerkiksi sosiaalipalveluiden tai terveydenhuollon toimijalle.
- **Asiakas voi peruuttaa** suostumuksen ilmoittamalla siitä mille tahansa suostumusosapuolelle. Suostumuksen peruuttamisesta viranomaisten tulee informoida muita suostumusosapuolia.

Minulla on selkeä käsitys kuka tietojani käsittelee ja miksi

Mukavaa kun minun ei tarvitse kertoa samoja asioita useaan eri paikkaan

Suostumusmenettelyn hyvät käytännöt:

- Suostumuslomakkeen tarkoitus on informoida asiakkaalle suostumuksen
 - tarkoituksesta, sisällöstä ja
 - laajuudesta sekä
 - helpottaa suostumuksen antamista.

varha Varsinais-Suomen hyvinvointialue Varsinais-Suomen hyvinvointialue Tyhjennä lomake

Suostumus henkilötietojen vaihtoon ja käsittelyyn

Lomakkeella ilmoitetaan suostuksesta henkilötietojen vaihtoon ja käsittelyyn monialaisessa yhteistyössä.

1. Suostumuksen antajan tiedot

Asiakas tai mahdollinen muu suostumuksen antaja täyttää.

Henkilötunnus: Sukunimi ja etunimet:

Puhelinnumero: Huoltajan/edunvalvojan sukunimi ja etunimet: (tarkasta edunvalvojan toimivalta)

2. Yhteistyön kuvaus ja tietojen käsittelyn tarkoitus

Työntekijä täyttää.

Sosiaali- ja terveyspalvelut voivat auttaa sinua paremmin, jos voimme toimia yhdessä toisten palveluiden ja ammattilaisten kanssa, jotka tuntevat sinut. Yhteistyössä voimme tarjota sinulle parhaan mahdollisen palvelun ja auttaa sinua kokonaisvaltaisemmin.

Yhteistyön tarkempi kuvaus:

Sellaisia tietoja, joiden vaihtamiseen lainsäädäntö ei oikeuta, voidaan vaihtaa, luovuttaa ja vastaanottaa vain suostumuksellasi. Vaihdeettavat tiedot ovat aina yhteistyön ja edellä mainitun tavoitteen kannalta tarpeellisia, ja työntekijät vaihtavat ja käyttävät tietoja luottamuksellisesti.

3. Suostumus

Asiakas ja työntekijä täyttävät yhdessä.

Suostun, että seuraavat toimijat saavat vaihtaa minua koskevia tarvittavia tietoja.

☐ Kaupungin tai kunnan palvelut, mikä/mitkä?

☐ Sosiaalipalvelut, mikä/mitkä?

☐ Terveyspalvelut, mikä/mitkä?

☐ TE-palvelut

☐ Kela

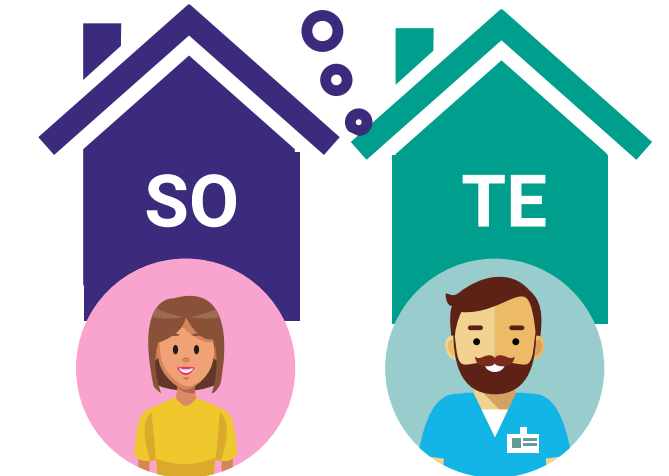
☐ Oppilas- ja opiskelijaterveydenhuolto, mikä/mitkä?

☐ Vankeinhoito- ja rikosseuraamuslaitos

☐ Yksityiset palvelun tuottajat, mikä/mitkä?

☐ Muu, mikä/mitkä?

Huolehdimme aina **asiakkaan suostumuksesta** kun teemme monialaista yhteistyötä

Lomakkeet ja ohjeen löydät täältä

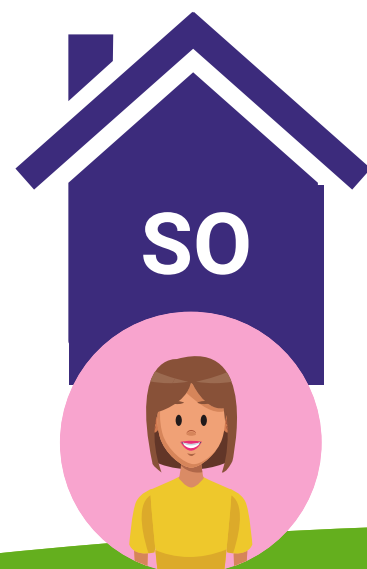

Sosiaalihuollon viranomaisen potilasasiakirjapyyntö

tilanteisiin, joissa asiakkaan terveydenhuollon tietoja pyydetään ilman asiakkaan suostumusta

Sosiaalihuollon palveluntajalla on **salassapitosäännösten estämättä oikeus saada ja käyttää välttämättömiä potilastietoja asiakkaan sosiaalipalvelun järjestämiseksi tai toteuttamiseksi**, jos asiakkaalla ei ole muistisairauden, mielenterveyden häiriön, kehitysvammaisuuden tai vastaavan syyn takia edellytyksiä arvioida annettavan luovutusluvan merkitystä eikä hänellä ole laillista edustajaa.

Sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus saada terveydenhuollon palveluntajilta sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavat tiedot ja selvitykset, jotka viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän vuoksi **ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi, sosiaalihuollon järjestämiseksi ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamista varten** (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä 53 §).

Perehdyin ohjeeseen huolellisesti

Lomakkeen täyttämisen tueksi on tehty **ohje**, jossa on kuvattu, mitä tietoja lomakkeeseen tulee täyttää.

Ohjeeseen on tärkeää tutustua lomakkeen täyttämisen yhteydessä.

Sosiaalihuollon viranomaisen potilasasiakirjapyyntö

Tätä lomaketta käytetään:

- **VARHAN SISÄISIIN** tietopyyntöihin ja vain niissä tilanteissa, joissa sosiaalihuolto pyytää terveydenhuollon tietoja asiakastietolain 53 §:n 5 momentin nojalla **eli ilman asiakkaan antamaa luovutuslupaa**.
- Muihin tietopyyntö- ja lausuntopyyntötilanteisiin (esim. lastensuojelun lausuntopyyntö lastensuojelulaki 41 § 2 mom.) tätä lomaketta ei käytetä.

Lomake toimitetaan Varhan kirjaamoon.

Lain sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (asiakastietolaki, 703/2023) 53 §:n 5 momentin mukaan sosiaalihuollon palveluntajalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada ja käyttää **välttämättömiä** potilastietoja asiakkaan sosiaalipalvelun järjestämiseksi tai toteuttamiseksi, jos asiakkaalla ei ole muistisairauden, mielenterveyden häiriön, kehitysvammaisuuden tai vastaavan syyn takia edellytyksiä arvioida annettavan luovutusluvan merkitystä eikä hänellä ole laillista edustajaa. Lisäksi sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus saada terveydenhuollon palveluntajilta sosiaalihuollon **asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavat tiedot** ja selvitykset, jotka viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän vuoksi ovat **välttämättömiä** asiakkaan **sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi, sosiaalihuollon järjestämiseksi** ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamista varten.

Tietopyynnön esittäjän tulee tiedossaan olevien seikkojen perusteella rajata ja yksilöidä pyyntönsä koskemaan vain edellä tarkoitettuja välttämättömäksi arvioituja potilastietoja.

1. Asiakkaan tiedot

Henkilötunnus:

Sukunimi ja etunimi:

2. Henkilö, jonka potilastietoja pyyntö koskee (pyynnön voi tehdä vain yhdelle asiakkaalle/lomake)

Henkilötunnus:

Sukunimi ja etunimet:

3. Varhan toimintayksikkö, josta tietoja pyydetään

Asiointikunta/kunnat, joiden tietoja pyydetään:

äitiysneuvola ☐

lasten neuvola ☐

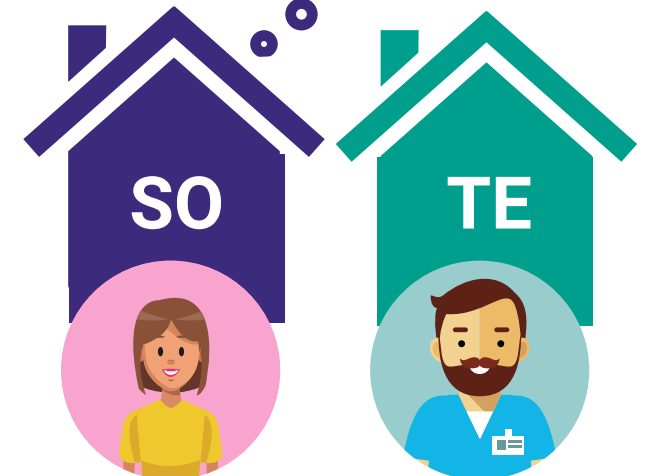
koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ☐

Päivitetty 6.11.2025

Varsinais-Suomen hyvinvointialue | www.varha.fi

1 / 2

Pyydämme ensisijaisesti tietoja asiakkaan suostumuksella

Täältä löydät:

Ohjeen

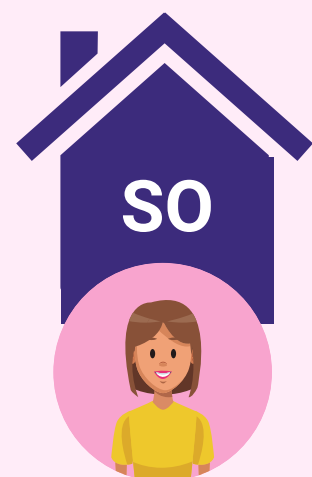
Lomakkeen

Sosiaalihuollon päihde- ja riippuvuustyön erityiset palvelut

Palvelutarpeen arvionnin toteutus pta-lomakkeen mukaisesti

Täältä löydät
sosiaalihuollon PTA-
lomakkeen sisällöt ja
sosiaalihuollon
tehtävät

Lisämateriaaliin pääset
nuolen osoittamaa
tekstiä klikkaamalla

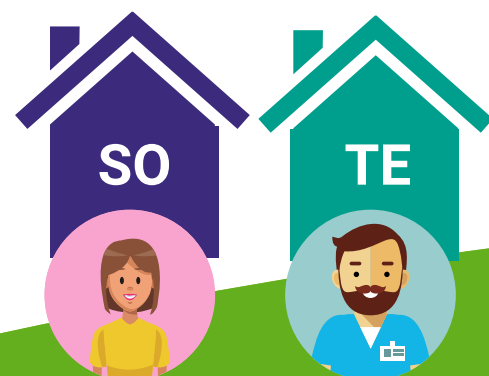
Tässä materiaalissa on käytetty
THL:n Sosmetan määrittämiä
sisältöjä. Varhan ATJ:ssa ei
välttämättä löydy kaikkia lomakkeen
kysymyksiä. Tällöin voit hyödyntää
kysymyksiä keskustelun ja
kartoituksen tueksi.

Täältä löydät
terveydenhuollon
näkökulman
aiheeseen ja
tehtävät

Näiden ohjeiden pääpaino on SOTE-työparityöskentelyn toteutuksessa
Kirjaamisessa noudatetaan Varhan miepä terveydenhuollon kirjaamisen
ohjeita

Rohkeutta
yhteistyöhön!

Erityinen tuki

PTA-lomakkeen kysymykset

Asiakkaalla on oikeus erityiseen tukeen
Erityisen tuen perustelut
tekstikenttä

Erityisen tuen tarve
määrittää sitä kuka/ ketkä
sosiaalihuollon
ammattihenkilöt arviointia
toteuttavat

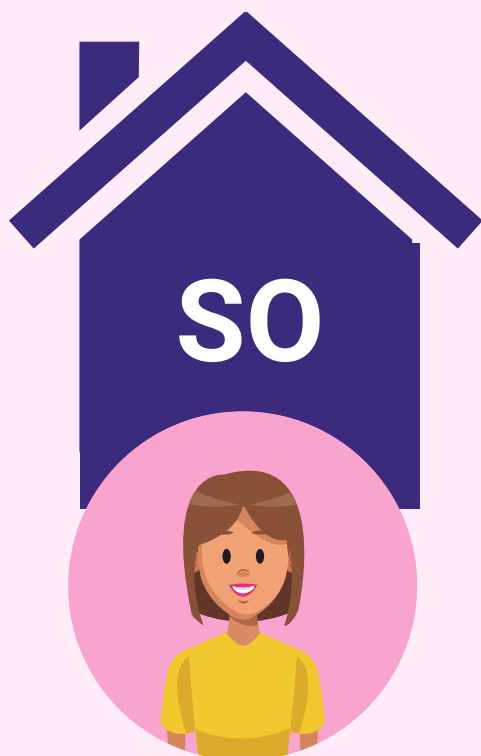
kirjataan **minkä asioiden perusteella asiakkaalla on katsottu olevan oikeus erityiseen tukeen** sosiaalihuoltolain 3 §:n perusteella.

Erityistä tukea tarvitseva henkilö on henkilö, jolla on **erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveysten palveluja kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, päihteiden ongelmakäytön tai muun riippuvuuskäyttäytymisen, usean yhtäaikaisen tuen tarpeen tai muun vastaavan syyn vuoksi ja jonka tuen tarve ei liity korkeaan ikään (SHL 3 §).**

Jos tähän vastataan kyllä, palvelutarpeen arvioinnista vastaa virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä (SHL 36 §).

Varhan ohje erityisen tuen tarpeen arviointiin on valmistelussa.

Erityisen tuen tarpeen
määrittely saattaa
muuttua pta-prosessin
aikana kun tieto
asiakkaan tilanteesta
laajenee ja täsmentyy

Aikaisemmat ja nykyiset palvelut

PTA-lomakkeen kysymykset

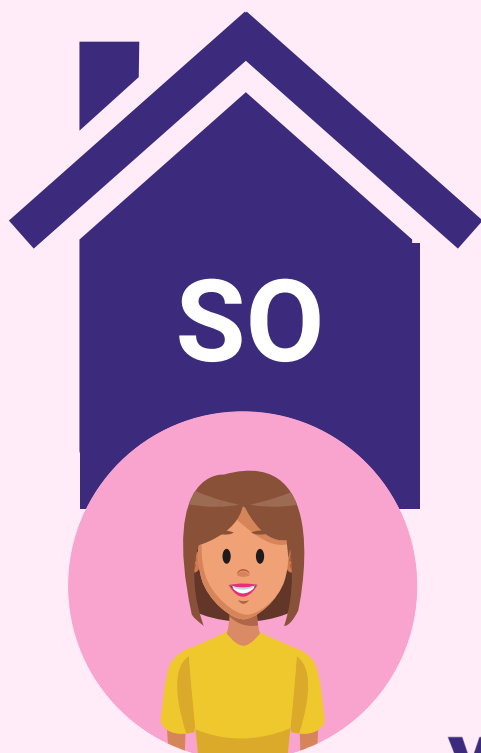
Onko sinulla aiempia kontakteja johonkin päihdepalvelupaikkaan?
Oletko ollut aiemmin hoidossa huumeiden tai lääkkeiden päihdekäytön takia?
Oletko ollut aiemmin hoidossa alkoholinkäyttösi takia?
Oletko ollut aiemmin hoidossa läheisesi riippuvuuden takia?
Oletko ollut aiemmin päihdehoidossa muun kuin edellä mainittujen syiden takia?

Missä iässä hakeuduit ensimmäisen kerran päihdepalveluihin?

Tekstikenttä

Kuvaus aikaisemmasta päihdehoidosta ja nykyisistä palveluista

Tekstikenttä

Huomioi:

- Aikaisempien palveluiden ajankohdat
- Mahdolliset keskeytyneet palvelut ja keskeytymisen syy
- Minkä päihteen takia on ollut palveluiden piirissä, koska päihdekäyttö on voinut muuttua
- Mahdolliset itse maksetut kuntoutus-, hoitojaksot
- Mahdolliset vankiterveydenhuollon tiedot - huomioi Kannan luovutuslupa
- Kolmannen sektorin toimijat kuten AA, NA, päihdejärjestöt

Selvitä ja tee tarvittaessa yhteenveto:

- Terveystieteiden päihdehoidon palveluista ja kontakteista

Asuminen, koulutus, kotoutuminen, työllisyystilanne, taloudellinen tilanne

PTA-lomakkeen kysymykset

Asuminen:

Asumistilanne

Asutko vakituisesti toisen aikuisen henkilön kanssa, kenen?

Kuvaus asumistilanteesta:

Tekstikenttä

Kotoutuminen:

Tekstikenttä

Koulutus:

Ylin loppuun suoritettu koulutus

Kuvaus koulutuksesta sekä valmistumisvuosi:

Tekstikenttä

Työllisyystilanne:

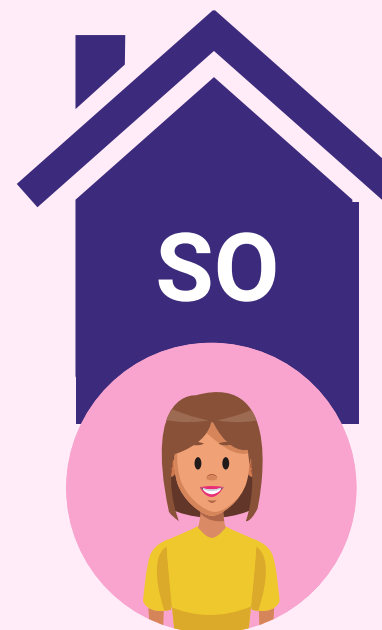
Työvoimaan kuuluminen

Kuvaus työllisyystilanteesta

Tekstikenttä

Taloudellinen tilanne:

Tekstikenttä

Tilapäisen asumisen
järjestäminen tarvittaessa

Jos asiakas on maahanmuuttaja, voidaan tarvittaessa kuvata asiakkaan kotoutumiseen liittyviä oleellisia asioita. Voidaan kirjata tarpeelliset tiedot kotoutumisen edistämisen alkuarviosta ja kotoutumissuunnitelmasta, kuten esimerkiksi missä ja milloin ne on tehty ja niiden keskeisin sisältö.

Edunvalvonnan tarpeen
arviointi ja tarvittaessa
edunvalvontaprosessin
vireillepano

Lääkärinlausunto
edunvalvonta-asiaan

Alkoholin käytön kartoitus

PTA-lomakkeen kysymykset

Alkoholin käyttö? **AUDIT C**

1. Kuinka usein juot olutta, viiniä tai muita alkoholijuomia?

Ensimmäisen kysymyksen pisteet

2. Kuinka monta annosta alkoholia olet yleensä ottanut niinä päivinä, jolloin käytit alkoholia?

Toisen kysymyksen pisteet

3. Kuinka usein olet juonut kerralla kuusi tai useampia annoksia?

Kolmannen kysymyksen pisteet

AUDIT-C:n tulos

AUDIT-C:n sanallinen tulos

Tekstikenttä

Millaisia alkoholin pitkittyneen käytön jaksoja sinulla on ollut?

Tekstikenttä

Kuinka monta vuotta olet säännöllisesti käyttänyt alkoholia?

Minkä ikäisenä kokeilit ensimmäisen kerran alkoholia?

Kuvaus alkoholinkäytöstä:

Tekstikenttä

Mikäli asiakkaalla on alkoholin käyttöä:

1. Täytä vähintään Audit C tai
2. Käytä 10 kysymyksen **AUDIT** -testiä

Voimme täydentää
sosiaalihuollossa tehtyä
kartoitusta terveydenhuollon
tekemällä kartoitustiedolla

Muita testejä:

**SADD
Alkoholi-E
CIWA-Ar**

Muita kartoituskeinoja:

Verikokeet

- alkoholimarkkereita verestä tai virtsasta, kuten B-PEth, S-CDT tai U-EtG
- maksan ja haiman toimintaa mittaavia arvoja, kuten GT, ALAT ja amylaasi
- punasolujen keskitilavuus (MCV)
- laajempiin alkoholin aiheuttamiin vaikutuksiin

Huomioitavaa:

- Vieroitusoireiden arviointi
- Vieroitushoitoon terveydenhuollon lääkärin läheteellä

Muiden päihteiden käytön kartoitus

PTA-lomakkeen kysymykset

Oletko käyttänyt koskaan muita päihteitä kuin alkoholia?
Ongelmaksi koettu päihde
ongelmaksi koetun päihteen tavallisin käyttötapa
ongelmaksi koetun päihteen käyttökerrat kuluneen kuukauden aikana
Miten monta vuotta olet käyttänyt säännöllisesti tätä päihdettä?
Minkä ikäisenä kokeilit ensimmäisen kerran tätä päihdettä?

Kuvaus päihteen käytöstä:

Tekstikenttä

Suonensisäisten huumausaineiden käytön aloitusikä

Kahden tai useamman päihteen yhtäaikainen käyttö
Oletko käyttänyt päihteitä yhtäaikaisesti viimeisen kuukauden aikana?

Onko sekakäyttö luonteeltaan sellaista, että ongelmallisimman päihteen nimeäminen on vaikeaa?

Kuvaus sekakäytöstä

Tekstikenttä

Päihteettömät viikot yhteensä viimeisen 12 kuukauden aikana.

Muistan hyödyntää terveydenhuollossa kerättyä tietoa

tai voimme tehdä kartoituksen yhdessä

Mikäli asiakkaalla on muiden päihteiden käyttöä:

1. Täytä ensin **DUDIT-** testi
2. Täydennä tietoja kartoituslomakkeen avulla

PÄIHDE	ALOITUSIKÄ	KUINKA MONENA	KÄYTTÖTAPA
Kannabis			
Stimulantit (mm)			
Opioidit/opiaatit tai			
ADHD lääkitykset			
Bentsodiat			
Hallusinogeenit (mm)			
Muuntohuupestit/kuul			
Gamma/lak			
Liuottimet			
Anaboliset steroidit			
Muut, mitä?			
Tupakointi/			

Muita testejä:

Dast-20
Dudit-E
Cast

Muita kartoituskeinoja:

Laboratoriokokeet:

- Virtsakoe, (hiukset)
- Verikoe
- Sylkinäyte

Psykoedukaatio
haittojen vähentämisen
näkökulmasta on
tärkeää jo
kartoitusvaiheessa

Voimme myös
terveydenhuollossa
hyödyntää
sosiaalihuollossa
kerättyä tietoa

Muiden riippuvuuksien kartoitus

PTA-lomakkeen kysymykset

Riippuvuus

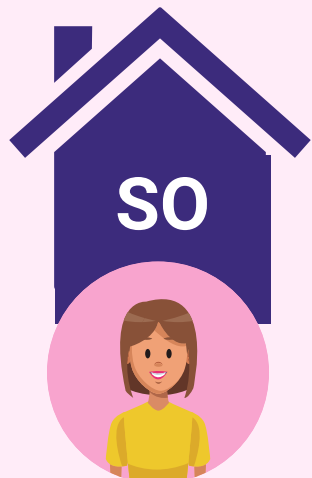
49 = Rahapelaaminen,
51 = Digipelaaminen,
53 = Muu ongelmallinen tai riippuvuutta aiheuttava toiminta,
54 = Läheisten päihteiden käyttö tai riippuvuudet

Kuvaus riippuvuudesta:

Tekstikenttä

Asiakkaan muiden riippuvuuksiin tunnistamiseen vinkkejä löytyy usein mm. Kela tiedoista, tiliotteista

Pelaajan läheisten kokemat haitat ovat hyvin samansuuntaisia kuin pelaajan kokemat haitat, ja myös läheiset voivat tarvita palveluja.

Muut riippuvuudet:

Tukea tunnistamiseen:

- Toiminnalliset riippuvuudet
 - Addiktoitunut seksikäyttäytyminen
 - Nettiriippuvuus
 - Someriippuvuus
 - Shoppailuriippuvuus
- Peliriippuvuus
 - Digipelaaminen
 - Rahapelaaminen

Rahapelaaminen:

Ammattilaisen työn tueksi

Puheeksiotto, tunnistaminen ja lyhytneuvonta

1. Kaksi kysymystä rahapelitapojen kartoittamiseksi -lomake
2. Rahapeliongelman tunnistaminen BBGS -lomake
3. Rahapelihaittojen kartoittaminen PGSI -lomake

Toiminnallisiin riippuvuuksiin liittyy usein häpeää ja psyykkisiä oireita, kuten ahdistuneisuutta, masennusta, univaikeuksia ja kyvyttömyyttä hallita elämää ja sen priorisointia.

Rahapelaamiseen liittyviä psyykkisiä oireita ovat mm. masennus, ahdistus, unettomuus, ärtyneisyys ja keskittymisvaikeudet.

Vanhemmuus ja päihteet/ Läheisten päihteiden käyttö

PTA-lomakkeen kysymykset

Vanhemmuus ja päihteet:

Onko sinulla omia lapsia?

Asutko alaikäisten lastesi kanssa?

Päihteiden käytön vaikutus vanhemmuuteen:

Tekstikenttä

Oletko lastensuojelun tukitoimien piirissä?

Lastensuojelun asiakkaana oleva lapsi

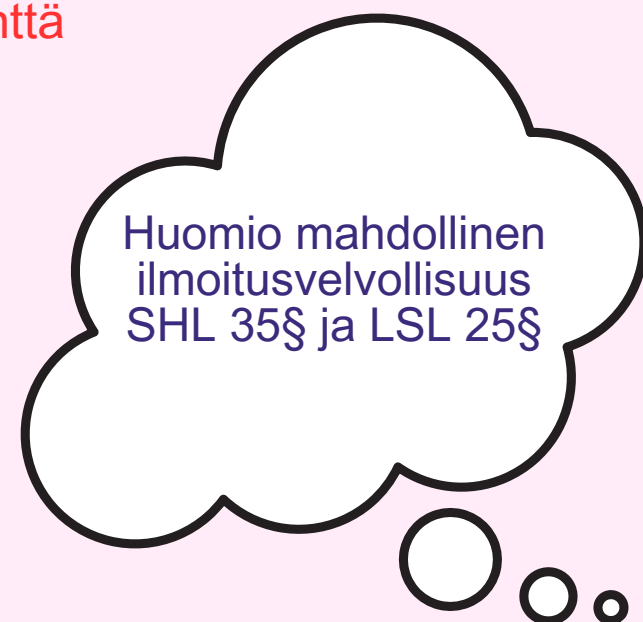
Läheisten päihteiden käyttö:

Käyttävätkö useat ystäväsi päihteitä niin, että siitä aiheutuu ongelmia?

Käyttääkö joku perheestäsi päihteitä niin, että siitä aiheutuu ongelmia?

Kuvaus läheisten päihteiden käytöstä:

Tekstikenttä

Päihteidenkäytön vaikutus vanhemmuuteen:

- Milloin tapaa lapsia?
- Ovatko tapaamiset tuettuja tai valvottuja?
- Asiakkaan oma kokemus
- Muut oleelliset asiat

Kuvaus läheisten päihteiden käytöstä:

- Läheisten päihteiden käytön vaikutus omaan päihteiden käyttöön
- Mitä ongelmia läheisten päihteiden käyttö aiheuttaa

Läheisten päihteidenkäyttö kuormittaa läheisiä henkisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti. Läheinen voi joutua ottamaan vastuuta, kokemaan pelkoa ja häpeää, sekä tasapainottelemaan ihmissuhteiden haasteiden kanssa.

Huomio: Sosiaalihuoltolaki 44§
Asiakkaan hoidossa olevan lapsen tai muun henkilön hoidon ja tuen tarve on selvitettävä, kun asiakas:
1) saa päihde- ja riippuvuustyön tai mielenterveystyön palveluja tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, joiden aikana tai ennen tarvittavien palvelujen saamista hänen kykynsä täysipainoisesti huolehtia hoidosta tai kasvatuksesta arvioidaan heikentyneen

Haittojen kartoitus

PTA-lomakkeen kysymykset

Päihteidenkäytöstä tai muista riippuvuuksista aiheutuvat haitat?

Tekstikenttä

Haittoja voivat esim.

- lähisuhdeongelmat
- yksinäisyys
- köyhyys
- asunnottomuus
- työttömyys
- osattomuus
- ulkopuolisuuden kokemukset
- taipumus riskikäyttäytymiseen
- itsetunto-ongelmat
- irtisanominen työstä
- prostituutio
- perheongelmat
- lasten huostaanotot
- rikollisuus.

kts. Tunnusmerkit ja elämänhallintaan liittyvät haasteet

Sosiaalihuollon psykososiaalinen tuki ei ole mielenterveyden oireiden tai häiriöiden hoitoa, vaan psykososiaalista hyvinvointia vahvistavaa tietoa ja taitoa.

SO

Päihde- ja riippuvuuskäyttäytymisestä johtuvat vakavat elämänhallintaan liittyvät haasteet:

Asumiseen liittyvät haasteet:

asumisen- ja asumistaitojen haasteet, asumisen vaarantuminen, häätilanteet, puutteelliset asuinolosuhteet, asunnottomuus, hamstraus

Palvelu- tai hoitokontaktit:

Aikaisempi sos.huollon päihde asiakkuus, riippuvuuspsykiatrian tai päihde- riippuvuushoidon kontakti, asiointi päiväkeskuksessa terveysneuvonnassa, selviämisasemalla tai katkaisuhoidossa

Talouteen liittyvät haasteet:

taloudellisten asioiden hoitamattomuus, hallitsematon rahankäyttö, velkaongelma, edunvalvontaprosessit, etuuksien hakemisen haasteet, pitkittyneet tai toistuvat työttömyys-/sairaslomajaksot

Terveysteen liittyvät haasteet:

asiakkaan kokemus terveydestä heikko, lääkityksen laiminlyönti, puuttuva diagnostiikka (kehitysvamma, nepsy), "päihdepohjaiset" diagnoosit, seksuaaliterveys, traumatausta, itsetuhoisuus, puutteellinen hygienia

Alakulttuuriin liittyvät haasteet:

käytöshäiriöt, turvattomuus, hyväksikäyttö, väkivalta, tapaturmat, rikokset, rikosseuraamukset, ihmiskauppa, prostituutio

Ihmissuhteisiin liittyvät haasteet:

sosiaalinen verkosto puuttuu, eristäytyminen, läheisten huoli, alaikäiset lapset tai muut huollettavat, oma ls tausta tai lapset sijoitettuna

Psykososiaalinen tuki ja -menetelmät ovat sekä sosiaali-, että terveydenhuollon päihdetyön ydinosaamista.

Psykososiaalinen on psyykkiset ja sosiaaliset tekijät huomioiva kokonaisuus. Psykososiaalisen tuen avulla **tuetaan yksilön omia voimavaroja ja hänelle ominaisia selviytymiskeinoja.**

Terveydenhuollon psykososiaalinen tuki edistää terveyttä, toimintakykyä ja hyvinvointia vaikuttamalla tiedon käsittelyyn, tunteiden hallintaan tai käyttäytymiseen.

Tässä on paljon asioita, joita me terveydenhuollossa myös kartoitamme. Hyvä kun voimme hyödyntää jaettua tietoa!

Fyysisen terveydentilan kartoitus

PTA-lomakkeen kysymykset

Fyysinen terveydentila:
Millaiseksi koet fyysisen terveydentilasi tällä hetkellä?

Kuvaus fyysisestä terveydentilasta:

Tekstikenttä

Kuinka usein tupakoit tai käytät nikotiinituotteita?

Erityisesti tässä
kaipaam
terveydenhuollon
asiantuntijuutta ja
"käännöstukea"

Terveyshaitat ja itsehoito

Millaisia päihteistä aiheutuneita terveyshaittoja sinulla on?

Tekstikenttä

Kuinka huolehdit terveydestäsi ja hyvinvoinnistasi tällä hetkellä?

Tekstikenttä

Kuvataan tarpeelliset tiedot:

- fyysisestä terveydentilasta
- sairaustiedot
- lääkitystiedot
- tartuntataudit

Fagerströmin testi

Itsehoidolla tarkoitetaan henkilön oma-aloitteista toimintaa terveydentilansa arvioimiseksi ja terveytensä edistämiseksi ja ylläpitämiseksi. Itsehoitoon ei liity hoitosuhdetta terveydenhuollon ammattihenkilön ja potilaan välillä. Voidaan kuvata asiakkaan näkemys siitä, mikä on aikaisemmin tukenut ja auttanut häntä muutoksessa.

Selvitä ja tee tarvittaessa yhteenveto:

- Olemassa olevat potilastiedot
 - asetetut diagnoosit
 - tartuntataudit
 - päihteidenkäytöstä tai riippuvuuksista aiheutuneet terveyshaitat: sairaudet/diagnoosit
 - muut oleelliset tiedot mm. toistuvat päivystyskäynnit ja tapaturmat, yliannostukset, infektiot
 - osastojaksot
- lääkelista
 - mistä määrätty
 - apteekkisopimus
 - mitä käyttää
 - huomioi / arvioi väärinkäytön potentiaali

Psyykkisen terveydentilan kartoitus

PTA-lomakkeen kysymykset

Psyykkinen terveydentila
Mieliala

Kuvaus psyykkisestä terveydentilasta ja mielialasta:
Tekstikenttä

Terveystieteiden miepä-
työn asiantuntijuus on
välttämätöntä tämän
osion kartoitukseen
riittävässä laajuudessa

Kaksi kysymystä masennuksesta

- 1) Oletko viimeisen kuukauden aikana usein ollut huolissasi tuntemastasi alakulosta, masentuneisuudesta tai toivottomuudesta?
- 2) Oletko viimeisen kuukauden aikana ollut usein huolissasi kokemastasi mielenkiinnon puutteesta tai haluttomuudesta?

Kuvataan tarpeelliset tiedot:

- sairaustiedot
- lääkitystiedot

Ohjaa asiakas täyttämään Terapianavigaattori

Lisätietoja: Terapiat etulinjaan -toimintamallin käsikirja

Ensijäsennys

- Terapianavigaattorin koosteraaportin läpikäynti
- Arvioinnin täydentäminen tarvittaessa

Selvitä ja tee tarvittaessa yhteenveto:

- Olemassa olevat potilastiedot
 - sairaudet/ asetetut diagnoosit
 - muut oleelliset tiedot mm. toistuvat päivystyskäynnit, yliannostukset
 - päihdepsykoosit
 - psyk. osastojaksot
- Lääkelista
 - mistä määrätty
 - apteekkisopimus
 - mitä käyttää
 - huomioi / arvioi väärinkäytön potentiaali

Toimintakyky

PTA-lomakkeen kysymykset

Toimintakyky:
Tekstikenttä

Toimintakyky koostuu:

- fyysisestä toimintakyvystä
- psyykkisestä toimintakyvystä
- sosiaalisesta toimintakyvystä

Toimintakyky tarkoittaa ihmisen edellytyksiä selviytyä hänelle itselleen merkityksellistä ja välttämättömistä jokapäiväisen elämän toiminnoista. Myös ympäristö vaikuttaa toimintakykyyn.

Lisätietoja:

Toimintakyky ja mielenterveyshäiriöt

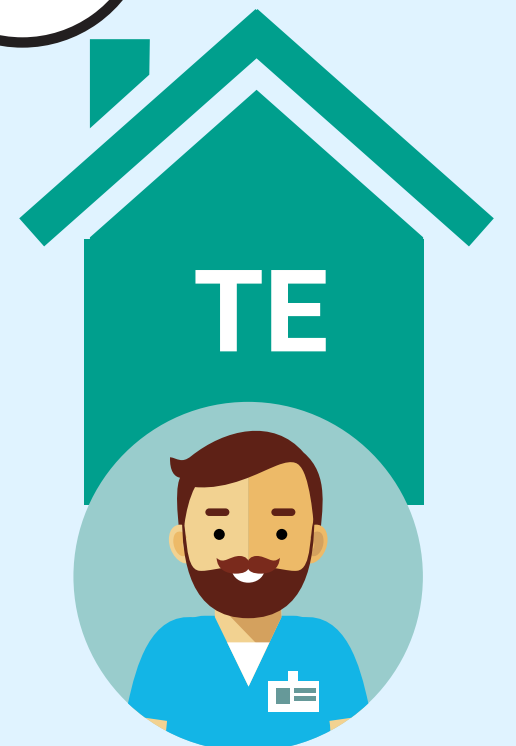
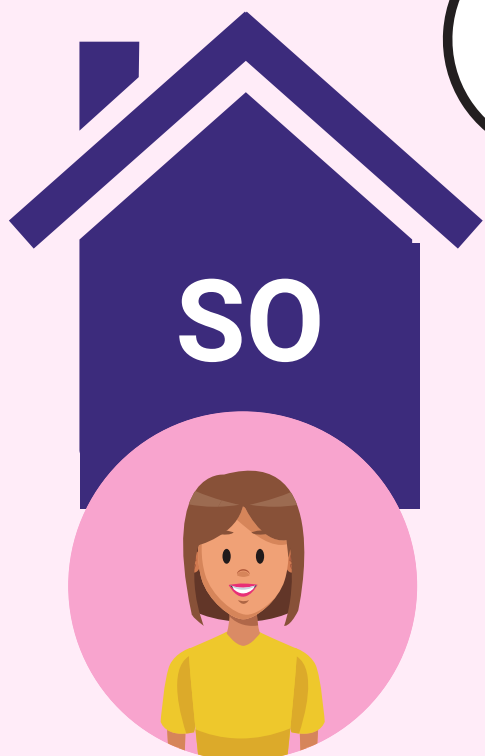
Toimintakyvyn arviointi

Selvitä ja tee tarvittaessa yhteenveto:

- Olemassa olevat potilastiedot
 - mahdolliset toimintakyvyn arviot
 - käytössä olevat apuvälineet
 - huomiot kognitiivisesta eli tiedonkäsittelyyn liittyvistä haasteista
- Lääkkeiden vaikutus toimintakykyyn
- Päihteiden vaikutus toimintakykyyn

Varhan omien asumispalveluiden arviointijaksoa voi hyödyntää myös toimintakyvyn laajempaan arviointiin

Tarvittaessa voi pohtia toimintakykyarvion pyytämistä kuntoutuksen asiantuntijoilta

Yksinäisyyden kokemus, sosiaaliset suhteet, arkielämä, ryhmätilanteet

PTA-lomakkeen kysymykset

Yksinäisyyden kokemus:

Tunnetko itsesi yksinäiseksi

Kuvaus yksinäisyyden kokemuksesta

Tekstikenttä

Sosiaaliset suhteet:

Kuvaus sosiaalisista suhteista

Tekstikenttä

Läheisverkoston kartoittaminen:

Läheisverkoston antama tuki

Tekstikenttä

Läheisen tuen tarve on selvitetty

Arkielämä:

Kuinka hyvin suoriudut tavallisista jokapäiväisistä toiminnoista

Kuvaus suoriutumisesta

Tekstikenttä

Ryhmätilanteet:

Millaiseksi arvioit käyttäytymisesi ryhmätilanteissa

Kuvaus ryhmätilanteissa toimimisesta

Tekstikenttä

Kuvataan tarvittaessa asiakkaan perhesuhteita, muita ihmissuhteita ja niihin liittyviä voimavaroja ja vaikeuksia

Kirjataan kuinka asiakkaan läheisverkostoon kuuluvat omaiset ja muut asiakkaalle läheiset henkilöt osallistuvat asiakkaan tukemiseen.

(Myös muiden läheisten, erityisesti asiakkaan lasten, tuen tarve on tarvittaessa selvitettävä (sosiaalihuoltolaki 43 § ja 44 §). Tähän kenttään kirjataan vain tieto siitä, onko asia huomioitu, ja mahdolliset tarkemmat tiedot kirjataan läheisen omiin asiakastietoihin.)

Kuvataan tekstinä arjessa suoriutumista tai annetaan luokituksesta valittuun luokkaan liittyvää lisätietoa.

Kenttään voidaan myös kirjata kokeeko asiakas ryhmätilanteet hankaliksi.

Tee tarvittaessa ilmoitus/
yhteydenotto läheisen
tuen tarpeen
arvioimiseksi.

Väkivallan kokemukset

PTA-lomakkeen kysymykset

Väkivallan kokemukset

Tekstikenttä

kuvataan tarvittaessa onko asiakas:

- **kokenut väkivaltaa** tai
- **onko hän itse ollut väkivaltainen** muita kohtaan (voidaan tarvittaessa kirjata myös mahdolliset rikosseuraamukset).

Tarvittaessa voidaan laatia:

- vakavan parisuhdeväkivallan riskiarvio
- häirinnän ja vainon riskiarvio
- lähisuhdeväkivaltakokemusten arvio.

SO

Väkivallan eri muodot ovat:

- Lähisuhdeväkivalta
- Seksuaaliväkivalta
- Fyysinen väkivalta
- Henkinen väkivalta
- Taloudellinen väkivalta
- Kaltoinkohtelu tai laiminlyönti
- Kulttuurinen tai uskontoon liittyvä väkivalta ja kunniaväkivalta
- Vainoaminen
- Kiusaaminen
- Sukupuolistunut väkivalta
- Radikalisoituminen
- Digitaalinen väkivalta

Väkivallan puheeksi ottaminen:

Työn tueksi

Lähisuhdeväkivallan palvelupolku Varhassa

Väkivallan tekijän kohtaaminen

SOTE-työparityöskentely vähentää yksittäiseen työntekijään kohdistuvaa emotionaalista kuormitusta

Psykososiaalisen tuen taitojen osaaminen ja empaattinen asiakkaan kohtaamisen taito korostuvat sote-yhteisenä osaamisalueena tässä

TE

Vahvuudet ja voimavarat sekä muut olennaiset arviointitiedot

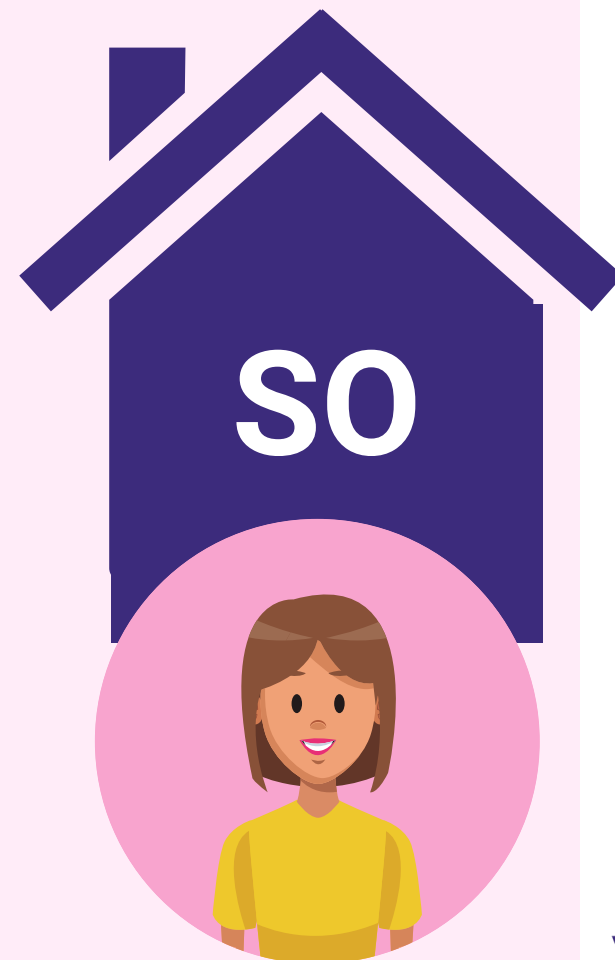
PTA-lomakkeen kysymykset

Vahvuudet ja voimavarat

Tekstikenttä

Muut olennaiset arviointitiedot

Tekstikenttä

Vahvuudet ovat yksilön kykyjä, taitoja ja ominaisuuksia.

Voimavaroja ovat kaikki henkilökohtaiset tai ympäristöstä saatavat resurssit, jotka antavat tukea ja voimaa arkeen.

Muita olennaisia arviotietoja voi olla:

- asiakkaan puuttuvat asiakirjat kuten henkilöllisyystodistus, Kela-kortti, pankkitunnukset
- asiakkaalta puuttuvat tavanomaisessa arjessa tarvittavat asioimisvälineet / -taidot kuten pankkitili, puhelin, digitaidot
- mahdollisuudet liikkua esim. julkisilla kulkuvälineillä (haja-asutusalueet)

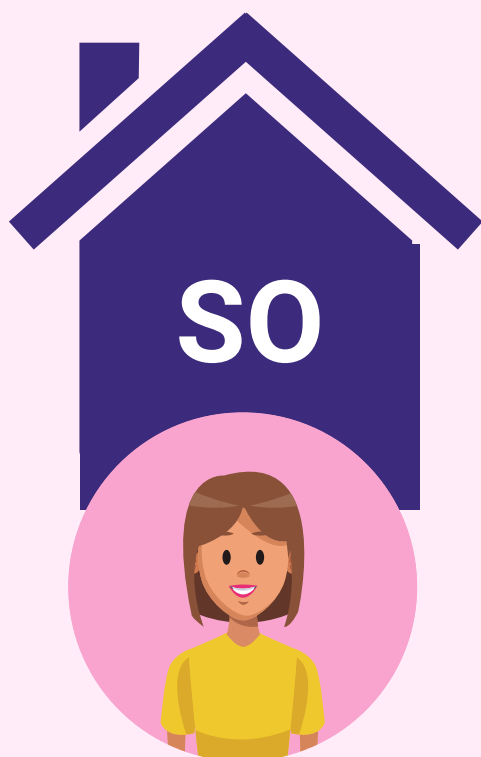
Asiakkaan muutosvalmius

PTA-lomakkeen kysymykset

Asiakkaan muutosvalmius

Tekstikenttä

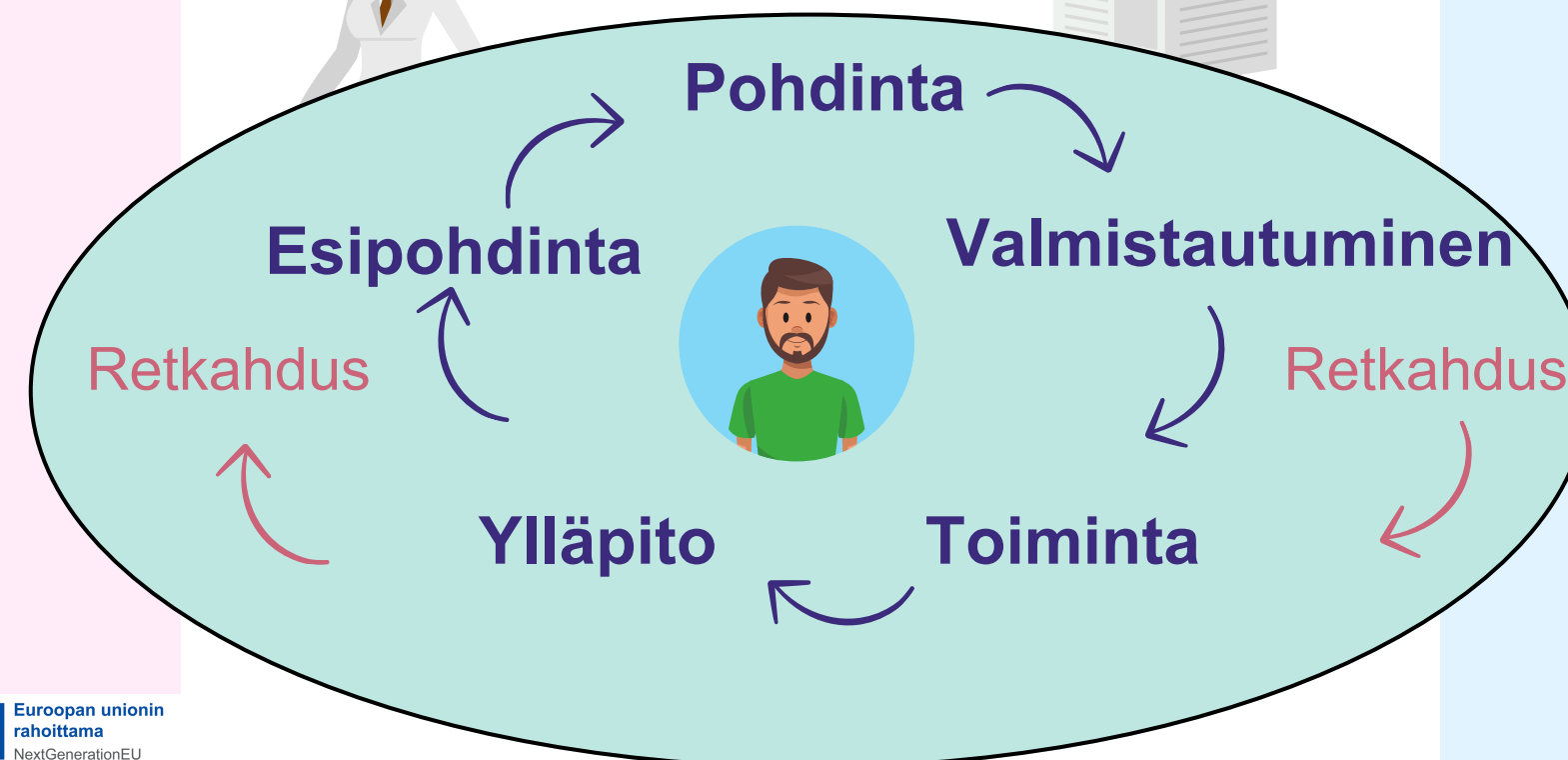
Kuvataan asiakkaan päihteiden käyttöön liittyvää muutosvalmiutta ja motivaatiota muutokseen. Voidaan kirjata esimerkiksi, että asiakas on tehnyt päätöksen muuttaa elämäntilannettaan, päihteiden käyttöä tai muuta ongelmakäyttäytymisen mallia myönteiseen suuntaan.

Motivoitumista elämäntapamuutokseen ja muutosta tavoiteltaessa **prosessia voidaan tarkastella jatkumona**, jossa on **erilaisia työskentelyn vaiheita**, joita ihminen käy läpi muutoksen edetessä. Muutos on pitkäjänteistä ja se vie aikaa. Muutoksessa eteneminen ei ole suoraviivaista vaan joskus eteenpäin mennäkseen tulee ottaa askeleita taaksepäin.

Tähän nimetään,
kuvataan ja kirjataan
asiakkaan
muutosvaihe

Muutosvaihemallin avulla
jaamme saman
näköyksen asiakkaan
tuen ja palveluiden
tarpeesta

Motivaatio on muutoksen
voimavara, jota me
työntekijät voimme
herätellä ja vahvistaa
esim. motivoivaa
haastattelua käyttämällä.

Johtopäätökset ja jatkotoimet

PTA-lomakkeen kysymykset

Asiakkaan arvioi tuen ja palveluiden tarpeesta

Tekstikenttä

Asiakkaan läheisen arvio tuen ja palveluiden tarpeesta

Tekstikenttä

Ammattihenkilön arvio tuen tarpeesta

Asiakkuuden jatko

Asiakkuus jatkuu

Ammattihenkilön johtopäätökset asiakkaan tilanteesta sekä sosiaalipalveluiden ja erityisen tuen tarpeesta

Tekstikenttä

Arvio tuen tarpeen luonteesta

Asiakkaalle laaditaan asiakassuunnitelma

Perustelut miksi asiakassuunnitelmaa ei laadita

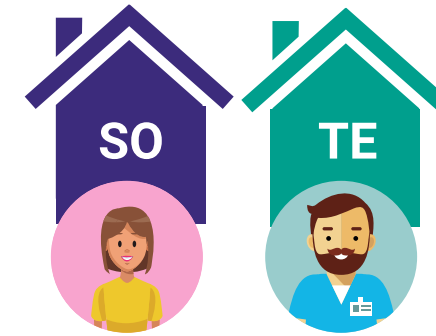
Tekstikenttä

Asiakas tarvitsee omatyöntekijän

Omatyöntekijä

Jatkosuunnitelma

Tekstikenttä:

Palvelutarpeen arviossa **monialaista yhteistyötä** voidaan kuvata kenttään **Ammattihenkilön johtopäätökset** asiakkaan tilanteesta sekä sosiaalipalvelujen ja erityisen tuen tarpeesta.

Mikäli palvelutarpeen arvioinnissa päädytään siihen, että **asiakassuunnitelma tulee laatia monialaisessa yhteistyössä**, voidaan asia kirjata kohtaan **Ammattihenkilön johtopäätökset** asiakkaan tilanteesta sekä sosiaalipalvelujen, tuen ja erityisen tuen tarpeesta.

Jos asiakkuus jatkuu, voidaan kirjata **suunnitelma asiakkuuden jatkumisesta**. Kenttää voidaan käyttää silloin, kun asiakkaalle **ei laadita asiakassuunnitelmaa** lainkaan (kun kyseessä on tilapäinen tuen tarve) tai silloin, kun **asiakassuunnitelmaa ei laadita heti** palvelutarpeen arvioinnin jälkeen. Kenttään voi tarpeen mukaan kirjata esim. tavoitteita, tietoja haettavista palveluista, tiedot seuraavasta neuvotteluajankohdasta sekä tiedot asiakkaan kanssa sovituista konkreettisista toimenpiteistä. Kohta soveltuu myös **monialaisen yhteistyön tarpeen ja siihen liittyvän suunnittelun kuvaamiseen**.

Sosiaalihuollon ammattihenkilö kirjaa **johtopäätökset ja yhteenvedon asiakkaan tilanteesta, sosiaalipalvelujen ja erityisen tuen tarpeesta ja asiakkuuden edellytyksistä** sosiaalihuoltolain 37 §:n mukaisesti. Tähän voidaan myös perustella omatyöntekijän tarvetta.

